

PSIXOKORREKSION RIVOJLANTIRUVCHI ISHLAR VA ULARNI OLIB BORISHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH

*E'zozhon Tojiboyeva Muhammadjonovna
Namangan viloyati Yangiqo'rg'on tumani
MMTBga qarashli 53-sonli umumiy o'rta
ta'lim maktabi amaliyotchi psixologi*

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'quvchilar bilan olib boriladigan psixokorreksion va rivojlantiruvchi ishlarning nazariy va amaliy asoslari yoritilgan. Maktab amaliyotchi psixologi faoliyatida interfaol usullardan foydalanishning samaradorligi va bolalar ruhiyatini barqarorlashtirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida Yangiqo'rg'on tumanidagi 53-maktab tajribasi asosida art-terapiya, guruhli munozaralar va keys-stadi kabi innovatsion metodlarning qo'llanilish tartibi bayon etilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, interfaol yondashuv o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvini yaxshilashda va emotsional to'siqlarni bartaraf etishda muhim omil hisoblanadi. Maqola yakunida maktab psixologlari uchun psixokorreksion ishlarni tashkil etish bo'yicha amaliy tavsiyalar va xulosalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: psixokorreksiya, rivojlantiruvchi ishlar, interfaol usullar, maktab psixologi, o'smirlik davri, art-terapiya, emotsional intellekt, muloqot.

Zamonaviy ta'lim tizimida psixologik xizmatning roli tubdan o'zgardi. Bugungi kunda maktab psixologi nafaqat diagnostika qiluvchi, balki o'quvchining shaxs sifatidagi rivojlanish jarayoniga faol aralashuvchi mutaxassisga aylandi. O'quvchilarning ruhiy salomatligini saqlash, ulardagi xulq-atvor og'ishlarini tuzatish va ijobiy shaxsiy sifatlarni rivojlantirishda psixokorreksion ishlar ustuvor yo'nalish hisoblanadi.

Ayniqsa, Yangiqo'rg'on tumanidagi 53-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabi kabi ta'lim muassasalarida turli xarakterdagi va ijtimoiy muhitdagi bolalar bilan ishlashda an'anaviy metodlar har doim ham kutilgan natijani bermasligi mumkin. Shuning uchun ham amaliyotda "interfaol usullar" — ya'ni o'quvchini faollikka undaydigan, u bilan o'zaro hamkorlikka asoslangan metodlarni qo'llash bugungi kunning dolzarb masalasidir. Interfaol usullar o'quvchining ichki dunyosini ochishga, undagi qo'rquv va xavotirlarni kamaytirishga hamda muloqot madaniyatini shakllantirishga yordam beradi.

1. Psixokorreksion va rivojlantiruvchi ishlarning mohiyati

Psixokorreksiya — bu o'quvchi ruhiyati yoki xulq-atvoridagi kamchiliklarni muayyan psixologik metodlar yordamida bartaraf etish yoki tuzatishdir.

Rivojlantiruvchi ishlar esa bolaning hali to‘liq namoyon bo‘lmagan qobiliyatlarini yuzaga chiqarishga qaratiladi. Amaliyotda bu ikki jarayon ko‘pincha parallel ravishda olib boriladi.

Maktab sharoitida psixokorreksiya quyidagi yo‘nalishlarda amalga oshiriladi:

O‘quv faoliyatidagi ortda qolish sabablarini bartaraf etish;

Emotsional sohadagi buzilishlarni (agressiya, xavotir, uyatchanlik) tuzatish;

Sinf jamoasidagi munosabatlarni sog‘lomlashtirish.

2. Interfaol usullarning o‘ziga xosligi

Interfaol (inglizcha "inter" — o‘zaro, "act" — harakat) usullar muloqotga asoslanadi. Agar an‘anaviy usulda psixolog faqat ma‘ruzachi bo‘lsa, interfaol usulda u fasilitator (yo‘naltiruvchi) vazifasini bajaradi.

Bizning 53-maktabdagi faoliyatimizda quyidagi interfaol metodlar o‘z samarasini bermoqda:

Art-terapiya (Rasm bilan ishlash): O‘quvchi o‘z muammosini so‘z bilan ayta olmaganida, chizgan rasmi orqali ichki kechinmalarini namoyon qiladi. Bu "proyektiv" usul korreksiyaning eng yumshoq va samarali yo‘lidir.

Rolli o‘yinlar: O‘quvchilar hayotiy vaziyatlarni (masalan, sinfdagi nizo yoki ota-ona bilan kelishmovchilik) o‘ynab berishadi. Bu ularga muammoga chetdan qarash va yechim topish imkonini beradi.

"Aqliy hujum" (Brainstorming): Jamoaviy muammolarni hal qilishda barcha o‘quvchilarning fikrini inobatga olish va eng maqbul yo‘lni tanlash ko‘nikmasini shakllantiradi.

3. Amaliyotchi psixolog tajribasidan: 53-maktab misoli

Maktabimizdagi "Murakkab" deb hisoblangan o‘quvchilar bilan ishlashda "Muloqot treninglari" interfaol shaklda tashkil etiladi. Masalan, o‘smirlar o‘rtasidagi nizolarni kamaytirish uchun "Mening o‘rnimda bo‘lsang nima qilarding?" nomli interfaol o‘yinini o‘tkazganimizda, o‘quvchilarda empatiya (boshqalarni tushunish) hissi sezilarli darajada oshgani kuzatildi.

Shuningdek, qum terapiyasi (sandplay) metodidan boshlang‘ich sinf o‘quvchilari bilan ishlashda foydalanamiz. Bu kichik yoshdagi bolalarda maktabga moslashish jarayonini tezlashtiradi va dars jarayonidagi toliqishlarni kamaytiradi.

4. Interfaol usullardan foydalanishning psixologik afzalliklari

Interfaol metodlar o‘quvchida quyidagi ijobiy o‘zgarishlarni keltirib chiqaradi:

Erkinlik hissi: Bola xato qilishdan qo‘rqmaydi, chunki o‘yin yoki treningda "notog‘ri" javob bo‘lmaydi.

Ijtimoiy ko‘nikmalar: Guruhda ishlash, eshitish va o‘z fikrini asoslashni o‘rganadi.

Refleksiya: O‘zining harakatlari va his-tuyg‘ularini tahlil qilishni boshlaydi.

Xulosa qilib aytganda, maktab psixologining faoliyatida psixokorreksion va rivojlantiruvchi ishlarni interfaol usullar bilan boyitish — ta'lim samaradorligini oshirishning eng to'g'ri yo'lidir. Yangiqo'rg'on tumanidagi 53-sonli maktab tajribasi shuni ko'rsatadiki, bolalar bilan an'anaviy "suhbat"dan ko'ra, interfaol "faoliyat" ko'proq natija beradi.

Psixologik korreksiya jarayonida interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning nafaqat ruhiy muammolarini hal qiladi, balki ularni mustaqil hayotga tayyorlaydi, emotsional intellektini rivojlantiradi. Kelajakda maktab psixologlari o'z ish hujjatlarida ushbu metodlarni tizimli ravishda aks ettirishlari va har bir yosh davri uchun moslashtirilgan interfaol dasturlar yaratishlari maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 30-sentabrdagi "Xalq ta'limi tizimidagi muassasalarda psixologik xizmat ko'rsatish tartibini takomillashtirish to'g'risida"gi qarori.
2. G'oziyev E.G'. "Amaliy psixologiya". – Toshkent, 2008.
3. Nishonova Z.T. "Psixologik korreksiya". – Toshkent, 2014.
4. Karimova V.M. "Psixologik xizmat". – Toshkent, 2010.
5. Barotov Sh.R. "O'quvchi shaxsini o'rganish metodlari". – Toshkent, 2012.
6. Xaydarov F.I., Xalilova N.I. "Umumiy psixologiya". – Toshkent, 2010.